

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Н. В. Никоненко, О.П. Шалько

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

Володіння іноземною мовою є обов'язковою умовою кар'єрного росту фахівця будь-якого профілю, а також умовою його конкурентної спроможності на ринку праці. Професійний ріст студента внз значною мірою залежить від того, наскільки швидко та ефективно він здобуває професійно важливу інформацію як рідною так і іноземною мовами.

Величезний об'єм іншомовної літератури ставить студентів перед необхідністю швидко передивлятись велику кількість інформації з метою її пошуку, вилучення та подальшого використання. Оскільки ефективність навчання читання значною мірою залежить від вирішення проблеми відбору навчального матеріалу, а також враховуючи той факт, що нині проблема відбору текстів для студентів внз є недостатньо розробленою ця робота є **актуальною**.

Проблема відбору навчального матеріалу для навчання іншомовного читання студентів вищих навчальних закладів досліджувалась значною кількістю науковців (Г. В. Барабанова [1], О. В. Бирюк [2], Н. Ф. Бориско [3, 4], О.С. Можаяєва [5], С. В. Радецька [6], С. К. Фоломкіна [7]). Тому в нашій роботі необхідно врахувати релевантні до цієї проблеми положення, представлені у вищезгаданих дослідженнях.

Отже, **мета** цієї статті полягає у визначенні критеріїв відбору текстів для формування в студентів внз англomовної соціoкультурної компетентності під час навчання читання.

Головним засобом навчання читання є текст. Сучасна наука пропонує численні підходи до трактування поняття «текст»: продукт, засіб і об'єкт комунікації, об'єднана смисловим зв'язком послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої є взаємозв'язок і цілісність [1, с. 42]. У цій роботі розумітимемо під текстом мовне висловлювання, яке має комунікативну спрямованість, зміст й структуру, що формують зміст тексту і виражаються в логічних й мовних зв'язках.

Текст є засобом навчання, за його допомогою реалізуються навчальні цілі і задачі. Ми розглядатимемо текст, який застосовується під час навчання читання, а отже це скоріше навчальний текст.

Як відомо, метою навчання студентів вищих навчальних закладів професійно спрямованого читання англійською мовою є формування у тих, хто навчається, такого рівня розвитку мовленнєвої компетенції, який дає можливість зрілого читання на рівні B2 (С. К. Фоломкина, С. П. Шатілов, Р. Gibbons, С. Nuttall та ін.). На основі проаналізованої літератури, можна узагальнити поняття зрілого читання.

Під **зрілим читанням** слідом за Г. В. Барабановою [1, с. 46] ми розумітимемо такий рівень сформованості навичок і вмінь у цьому виді мовленнєвої діяльності, який характеризується гнучкістю, варіюванням швидкості читання в залежності від змісту тексту, що читається, та інтерактивним його сприйняттям; використанням фонових знань, «підказок» семантичної, синтаксичної та графічної систем тексту для прогнозування і здогадки; ефективною читацькою стратегією в залежності від мети й умов читання; умінням читати незнайомі автентичні тексти мовчки і з адекватним розумінням, тобто стратегії прогнозування та інтерпретації змісту.

Перш за все вважаємо за необхідне для вирішення питання щодо відбору текстів для навчання читання визначити способи розробки матеріалу. Виділяються [8] три основних способи забезпечення студентів навчальним матеріалом:

1. аналіз – відбір вже існуючих матеріалів;
2. розробка – написання власних матеріалів;
3. адаптація – модифікація існуючих матеріалів.

З вищезгаданих способів, другий спосіб не є прийнятним для забезпечення матеріалами студентів. При здійсненні відбору текстів ми не можемо говорити про написання власних текстів, оскільки будь-який автентичний текст створюється носієм мови, що є компетентним фахівцем у своїй сфері. Він слугує для передачі професійної інформації, та всі використані автором лінгвістичні засоби передачі інформації слугують цій меті.

Вищесказане надає можливість зробити висновок, що основним способом забезпечення студентів ВНЗ текстами є відбір з автентичних текстів, які будуть навчальними.

Критерії відбору текстів для читання (або вимоги до текстів) розглядалися багатьма науковцями (Т. Л. Беленька, Н. І. Гез, Є. Г. Євдокімова, А. С. Єлізаров, Н. В. Єлухіна, С. О. Китаєва, М. В. Ляховицький, Є. В. Мусницька та ін.).

Критерії як ознака, на основі якої відбувається оцінка або класифікація чого-небудь, у методиці є важливими, насамперед, для відбору навчального матеріалу. Критерії відбору, які, в свою чергу, розглядаються також як вимоги до відповідного навчального матеріалу (Н. В. Єлухіна, О. С. Малюга, Є. В. Мусницька, С.І. Шевченко), є підпорядкованими принципам елементами. За О. В. Бирюк [2, с. 65] **критеріями відбору** є основні ознаки, що стосуються змісту, структури й обсягу повідомлень, за допомогою яких оцінюється текстовий матеріал з метою його використання або невикористання як навчального матеріалу відповідно до цілей навчання, розподіляючи при цьому їх на кількісні та якісні.

Таким чином, принципи визначають процес відбору навчальних матеріалів, а критерії, у свою чергу, оцінюють конкретний навчальний матеріал на предмет його придатності, а саме за кількісними та якісними параметрами. Деякі принципи та критерії можуть співпадати, проте, як правило, відрізняються обсягами їх застосування.

Першим критерієм є **автентичність**, під якою ми розуміємо, насамперед, оригінальність текстів, створених носіями мови. Критерій автентичності залежить безпосередньо від джерел інформації, звідки здійснюється відбір навчальних матеріалів.

Наступний критерій передбачає **різноманітність типів та жанрів текстів**, що є також одною із найважливіших критеріїв відбору текстів для читання, оскільки вміння у читанні можна вважати сформованим, якщо читач може вилучити необхідну для себе інформацію з будь-якого типу тексту.

Оскільки для забезпечення систематичності навчання в рамках програми вивчення курсу визначається ряд тем для відповідного ступеня навчання, то відбір усіх навчальних матеріалів повинен відбуватися з урахуванням **критерію тематичності**.

Під час навчання читання необхідно також враховувати той факт, що кожен **вид читання повинен корелюватися з відповідним типом текстів**. Порухення такої закономірності може призвести до того, що навчальні цілі з розвитку вмінь відповідного виду читання не будуть досягнуті.

В реальному житті в залежності від мети, яку переслідує читач, він використовує певний прийом роботи з тим чи іншим текстом, тобто вибирає вид читання, виходячи з власних потреб. Для того, щоб ефективно переходити від одного до іншого виду читання необхідно мати практику у різних видах. З огляду на це, ми вважаємо доцільним навчання чотирьох видів читання текстів, виділених С. К. Фоломкіною [7, с. 43]: переглядового, пошукового, ознайомлюючого, вивчаючого. Так, наприклад,

навчальним матеріалом для розвитку вмінь вивчаючого виду читання будуть пізнавальні тексти, що містять значущу для студентів інформацію та мовні і смислові труднощі. Тексти, на базі яких формується вміння вивчаючого читання, за своїм змістом і тематикою повинні задовольняти пізнавально-комунікативні потреби та інтереси студентів.

Визначаючи вид читання для відповідного типу тексту, необхідно керуватися цільовим призначення кожного тексту у реальному житті.

Враховуючи швидкий темп розвитку інформаційних технологій, майже щодня з'являються нові дані щодо досягнень науки. Тому постає необхідність слідкувати за актуальністю даних, тобто обов'язковим є дотримання **критерію новизни/актуальності**. Очевидним є той факт, що якщо студенти знатимуть про те, що ця інформація є застарілою, то вони матимуть низьку мотивацію під час виконання завдання з читання такого тексту. Мотивація є рушійною силою процесу вивчення мови, тому необхідно врахувати цей критерій під час відбору текстів для навчання читання.

Під час навчання у ВНЗ студенти повинні оволодіти вміннями всіх видів читання різних типів текстів на загальну тематику, значним запасом лексичних одиниць та засвоїти основні граматичні структури. Проте значну частину теоретичних знань та практичних умінь ще необхідно засвоїти, тому під час відбору текстового матеріалу важливим критерієм виступає **відповідність рівню засвоєних знань студентів, а також їх віковим інтересам та потребам**.

Важливим є також кількісний **критерій обсягу текстів**, згідно з яким загальний обсяг тексту за основними нормами не повинен перевищувати. Необхідно відбирати такі тексти, які б не відхилялися або незначно відхилялися від визначеної норми для навчання того чи іншого виду читання. Лише за таких умов можливе оптимальне сприйняття інформації.

Таким чином, ми визначили такі **основні критерії відбору текстів для навчання читання**: 1) автентичності; 2) представленості різноманітних типів і жанрів текстів; 3) тематичності; 4) новизни і актуальності інформації; 5) співвіднесеності типів текстів із видами читання; 6) відповідності рівню сформованості вмінь у читанні, віковим інтересам та потребам студентів; 7) обсягу тексту.

Отже, відбір матеріалів для навчання читання повинен відбуватися з урахуванням зазначених вище критеріїв для основних джерел інформації.

Література:

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному вчз / Г. В. Барабанова. – К. : ІНКОС, 2005. – 315с.
2. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англomовних публіцистичних текстів: дис.... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бирюк Ольга Василівна – К., 2005. – 196 с.
3. Бориско Н. Ф. Тенденции развития учебно-методических комплексов с учетом новых информационных и коммуникационных технологий (Интернет) / Н. Ф. Бориско // Іноземні мови. – 2001. – №3. – С.19–21.
4. Бориско Н. Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения): Монография / Наталья Федоровна Бориско. – К. : Изд. центр КГЛУ, 1999. – 268 с.
5. Можаяева О. С. Методика и организация систематического чтения на продвинутом этапе неязыкового вуза (на материале английского языка): дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Можаяева Ольга Сергеевна. – Минск, 1985. – 235 с.
6. Радецька С. В. Методика навчання майбутніх економістів професійно спрямованого читання англійською мовою з використанням комп'ютера: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Радецька Світлана Валеріївна. – К., 2005. – 265 с.
7. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С. К. Фоломкина. – М. : Высшая школа, 2005. – 254 с.
8. Nuttall Ch. Teaching Reading Skills in a Foreign Language / Ch. Nutall. – Oxford: Macmillan Heinemann, 1996. – 282 p.